

Dnr 20240301-1

Hörselskadades Riksförbund
Box 1068, 164 25 Kista
besök: Isafjordsgatan 30B, Kista
tel: +46 (0)8-457 55 00
e-post: hrf@hrf.se
www.hrf.se • www.hörsellinjen.se

2024-05-23

Till
Utbildningsdepartementet
u.remissvar@regeringskansliet.se
U2024/00641

Yttrande över lagrådsremiss "Skärpta krav för SFI" (U2024/00641)

Hörselskadades Riksförbund (HRF) är hörselskadades egen intresseorganisation. En ideell, partipolitiskt och religiöst obunden folkrörelse för alla med hörselnedsättning, tinnitus, ljudöverkänslighet och Menières sjukdom. Vi är också till för föräldrar till hörselskadade barn och andra närstående.

Hörselskadades Riksförbund lämnar enbart synpunkter om förslaget 6.4, vilket berör tidsbegränsning av studier vid SFI.

Sammanfattning

HRF invänder starkt emot regeringens förslag om att införa en tidsbegränsning av deltagande i SFI. Vi konstaterar att förslaget inte har beaktat behov och förutsättningar som nyanlända med hörselskada har. Förslaget om tidsbegränsning riskerar att påtagligt försämra förutsättningarna för hörselskadade att utveckla goda kunskaper i svenska språket och därmed själva syftet med förslaget om att stärka förutsättningarna för nyanländas etablering i samhället.

Nyanlända med hörselskada är en osynlig grupp inom SFI, vilket är en konsekvens av att det saknas rutiner för att identifiera hörselnedsättning i samband med såväl mottagningsprocessen som inskrivningsprocessen vid SFI. Vår uppfattning är att andra åtgärder än tidsbegränsning av studier vid SFI har bättre förutsättningar att ge önskvärda effekter när det gäller att förbättra språkkunskaper i svenska bland nyanlända och att öka integrationen i det svenska samhället.

Vår syn gällande målgruppen nyanlända med hörselskada presenteras nedan.

Hörselskadade är en stor och osynlig grupp bland nyanlända

Det finns flera orsaker till att en hörselskada inte är identifierad och att det finns en överrepresentation av hörselskada bland nyanlända, bland annat på grund av:

- **Stigmatisering av hörselskadade.** I många länder finns negativa uppfattningar om hörselskador. Det är därför inte ovanligt att hörselskadade känner skam och döljer sina kommunikativa svårigheter för sin omgivning.
- **Bristande tillgång till hörselvård och annan sjukvård i många länder.** Bland annat råder det brist på vaccinationsprogram, hörselkontroller, behandlingar av hörselrelaterade problem och tillgång till hörhjälpmedel.
- **Krigsflyktingar som flyr från konfliktdrabbade områden.** De exponeras i hög utsträckning för höga bullernivåer i form av skottlossning och explosioner.
- **Kunskapen om hörselskador och deras konsekvenser är otillräcklig i stora delar av världen.** Detta får flera negativa effekter, bland annat att hörselnedsättningen inte identifieras och/eller att behandling uteblir. Både individen och dennes omgivning kan vara omedvetna om hörselnedsättningen, även om den påverkar individens möjligheter till språkinlärning och kommunikation. I många länder saknas även begreppet hörselskada, vilket leder till att hörselskadade personer betraktas som antingen fullt hörande eller som döva. Följden blir att de många hörselskadade hamnar i kommunikativt utanförskap.
- **Många länder har problem med hörselskadligt buller.** Många nyanlända kommer från länder och miljöer där det saknas regelverk och samhällsresurser för att motverka riskerna med hörselskadligt buller. Detta innebär att många har exponerats för hörselskadligt buller redan tidigare i livet.

Sammantaget medför ovanstående orsaker att många nyanlända saknar insikt om den egna hörselskadan eller medvetet väljer att inte vara öppen med sin hörselskada. Detta leder till att många deltar i SFI utan anpassningar eller hörhjälpmedel, vilket varken gynnar språkinlärning eller motivation att fullfölja studier i svenska inom ramen för SFI. Vi anser därför att hörselscreening bland nyanlända är en kostnadseffektiv samhällsinsats eftersom det skapar förutsättningar för identifiering av och åtgärder för en relativt stor men osynlig funktionshindergrupp.

Vår lokalförening i Stockholm bedriver för närvarande ett projekt, "Stockholm United" som syftar till att öka inkludering och delaktighet för utrikesfödda med hörselskada. Tack vare projektet och vår samlade erfarenhet som organisation har HRF värdefull sakkunskap om målgruppens behov och förutsättningar.

Hörselskadans inverkan på språkinlärning av ett nytt språk

En hörselnedsättning innebär att ljudet hörs svagare, samtidigt som det förvrängs och blir otydligt. Den försämrar också förmågan att sortera bort oönskade ljud, till förmån för de ljud vi vill höra. Om personen dessutom kommunicerar på ett annat språk än sitt förstaspråk blir det ännu svårare med störande omgivningsljud.

En hörselnedsättning kan innebära betydande svårigheter att lära sig nya språkljud som inte finns i modersmålet, oavsett grad av hörselnedsättning. Detta medför att framsteg i språkutvecklingen många gånger går långsammare än för personer utan hörselnedsättning.

Behov av ökad kunskap om studiesituationen för personer med funktionsnedsättning

Skolverket och Skolinspektionen har nyligen redovisat sina respektive regeringsuppdrag som berör SFI. Myndigheternas granskningar visar med stor tydlighet att det finns all anledning att närmare undersöka och åtgärda bakomliggande orsaker till såväl kvalitetsbrister i undervisningen som studieavbrott. Vi bedömer det som betydligt mer motiverat att åtgärda brister av dessa slag än att införa lagändringar om en tidsbegränsning av studier vid SFI.

Dock konstaterar HRF att skolmyndigheternas granskningar tyvärr saknar funktionshinderperspektiv. Vi vill understryka vikten av att även belysa studiesituationen liksom studieavbrotten för personer med funktionsnedsättning specifikt. Särskilt viktiga aspekter att undersöka i relation till studiesituationen för studerande med hörselnedsättning är anpassad pedagogik, ljudmiljöåtgärder och tillgång till hörhjälpmedel i undervisningssituationer.

Mot bakgrund av de redovisade regeringsuppdragen om SFI är vår uppfattning att det finns en rad strukturella problem med SFI, vilka behöver åtgärdas innan en förändring av lagstiftningen överhuvudtaget kan vara motiverad. Det gäller såväl organisationsstruktur, kompetensförsörjning och målgruppsanpassad pedagogik.

Det finns också behov av rutiner och krav på huvudmännen när det gäller framsteg i språkutveckling. Vid en bristande eller fördröjd språkutveckling är det rimligt att en utredning och bedömning av individens hälsotillstånd, inklusive hörselkontroll, görs i samband med bedömning av förlängning av särskilda skäl. Det är också rimligt att en konstaterad funktionsnedsättning medför att individen erbjuds nya förutsättningar att uppnå tillfredställande framsteg i sin språkutveckling, motsvarande de villkor en nyligen inskriven person i SFI erbjuds.

Bristfällig konsekvensanalys för personer med funktionsnedsättning

Vi kan konstatera att konsekvensanalysen när det gäller personer med funktionsnedsättning är högst bristfällig i beslutsunderlaget för en reviderad lagstiftning. Det är oroväckande att konsekvensanalysen visar på bristande insikt om gruppens behov och förutsättningar, inte minst när det gäller hörselskadade. Vi saknar en redogörelse för hur en förändrad lagstiftning påverkar personer med funktionsnedsättning.

Hörselskadade behöver rätt förutsättningar för att uppnå positiv språkutveckling i svenska

Vår bedömning är att förslaget innebär betydligt sämre förutsättningar för nyanlända med hörselskada att uppnå en tillfredställande språkutveckling i svenska. Enligt vår mening är det orimligt att både sätta en fastställd tidsgräns för att uppnå en tillfredställande språkutveckling och att införa ett krav på att bedömning om förlängning av SFI på grund av särskilda skäl ska göras var sjätte månad.

Det är ett faktum att hörselskadade har betydligt svårare att uppfatta nya språkljud och talspråkets melodi än personer med fullgod hörsel eftersom en hörselnedsättning i sig är en påverkande faktor när det gäller språkinlärning av ett andraspråk. Vi ser inte att det finns ett samband mellan täta uppföljningar och snabbare framsteg i språkutveckling för hörselskadade om studiesituationen inte är tillgänglig för hörselskadade. Därför är det högst angeläget att säkerställa en tillgänglig studiesituation för hörselskadade, vilket bland annat innebär tillgång till hörhjälpmedel och att undervisningslokaler har god akustik. Vi anser inte att brist på tillfredställande framsteg i språkutvecklingen är ett rimligt skäl att definitivt avsluta SFI-undervisning för en individ, eftersom det riskerar att leda till diskriminering.

Det är av största vikt att beakta diskrimineringslagstiftningen, där funktionsnedsättning är en av diskrimineringsgrunderna, eftersom denna reglerar att personer med funktionsnedsättning inte får missgynnas inom utbildningsväsendet. Vi vill även understryka att rätten till utbildning är fastslagen i konventionen för personer med funktionsnedsättning. Genom konventionen har staten en skyldighet att säkerställa att personer med funktionsnedsättning ges möjlighet att delta i utbildning på lika villkor och i olika utbildningsformer samt erbjuds stöd efter behov.

Vi förutsätter att regeringen analyserar och säkerställer att förslaget inte står i strid med vare sig nationella eller internationella åtaganden.

Vänliga hälsningar

Mattias Lundekvam
generalsekreterare, HRF